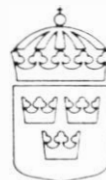

Motion till riksdagen

1988/89:Fi62

av Olof Johansson m. fl. (c)

med anledning av prop. 1988/89:150 med förslag till slutlig reglering av statsbudgeten för budgetåret 1989/90, m. m. (kompletteringspropositionen)

Mot.
1988/89
Fi62

Innehållsförteckning

Sammanfattning	2
Den internationella ekonomin	4
Den svenska ekonomin	5
70- och 80-talens utveckling	5
Nuläge	7
Regeringens ekonomiska politik	8
Centernsekonomiska politik	10
Inriktning	10
Mål	12
Stabiliseringspolitiken	13
Strukturpolitiken	15
Peningpolitiken	17
Budgetpolitiken	20
skattepolitiken	20
kommunal ekonomi	21
offentlig sektor	22
centerns budgetalternativ	23
Hemställan	25

Regeringens ekonomiska politik har "nått vägs ände". Nu tvingas man erkänna problemen i svensk ekonomi. Kompletteringspropositionens långtidsbudget visar att om ingenting görs kommer vi budgetåret 1993/94 att ha ett budgetunderskott på 30 miljarder kronor. På krönet av en av de längsta högkonjunkturerna under efterkrigstiden tvingas man blicka framåt mot vad som kan komma att utvecklas till en kris i ekonomin.

Konsekvenserna av de av regeringen förordade åtgärderna är att man förvärrar en del grundläggande problem i ekonomin. Inflationen ökar. Den ekonomiska tillväxten näst intill avstannar. Skattetrycket förblir oförändrat högt. Regeringsförslagen har inte heller, sammantagna, den fördelningspolitiska träffsäkerhet som varit önskvärd. Momshöjningen, borttagandet av mjölksubventionerna och arbetsgivaravgiftshöjningen "slår blint" i fördelningspolitiken.

Den internationella konjunkturen väntas under innevarande år mattas något. Den genomsnittliga tillväxttakten sjunker någon procent jämfört med förra året. Någon mer markerad dämpning av konjunkturen har emellertid inte inletts.

Centerns bedömning av den svenska konjunkturen är att den generellt sett fortfarande är överhettad även om de inflationsdrivande tendenserna i stor utsträckning är geografiskt och sektoriellt begränsade. Produktionen hämmas fortfarande, framförallt av brist på arbetskraft.

Den internationella konjunkturen är fortfarande stark. Vi gör därför i nuläget bedömningen att en väl avvägd finanspolitisk åtstramning fortfarande kan motiveras. Det är dock av största vikt hur en åtstramning utformas. Vi anser att bl a följande kriterier måste vara vägledande:

- Åtgärderna måste få snabb effekt på ekonomin
- Åtgärderna måste likaledes snabbt kunna avbrytas när konjunkturen vänder nedåt
- Konsumentprisindex skall inte öka som en direkt följd av åtgärderna
- Åtgärderna skall minska motsättningarna i avtalsförhandlingarna
- Skattetrycket skall inte öka
- Åtstramningen måste sammantaget ha en tillräcklig omfattning för att märkbart påverka ekonomin
- Hushållssparandet skall öka
- Åtstramningen måste sammantaget präglas av en fördelnings- och konjunkturpolitisk träffsäkerhet.

Den inhemska produktionen förmår inte möta hushållens efterfrågan. Bytesbalansen fortsätter därför att försämras. Om hushållssparandet kan öka skapas ett utrymme för ökad produktion och förbättrad externbalans.

I jämförelse med höjd moms och arbetsgivaravgifter har enligt centerns bedömning ett obligatoriskt sparande många fördelar. Skattekvoten höjs inte. Inflationen drivs inte upp. Motsättningarna i avtalsförhandlingarna kan minska. De indragna medlen förblir skattebetalarnas personliga egendom. Obligatoriskt sparande kan också skapa nya positiva sparvanor.

Centern föreslår mot denna bakgrund ett tidsbegränsat obligatoriskt spa-

rande – "personliga sparkonton". Reformen innebär i sina huvuddrag att ett belopp motsvarande 2 % av arbetstagarnas bruttolön placeras på ett "personligt sparkonto". Arbetstagaren står själv för 1 %, medan arbetsgivaren bidrar med likaledes 1 %. Pengarna ges ränta enligt en regressiv skala, d.v.s. låginkomsttagarna får den högsta räntesatsen. De personliga sparkonton är personlig egendom. Medlen återbetalas vid en senare tidpunkt till kontoinnehavarna, lämpligen då konjunkturen vänt nedåt. Åtstramningen på grund av de personliga sparkonton drar in cirka 9 miljarder kronor, samma som en förhöjd moms enligt regeringens förslag i kompletteringspropositionen. Centern är beredd att genomföra denna köpkraftsindragning under förutsättning av att regeringen drar tillbaka sina förslag om momshöjning, arbetsgivaravgiftshöjning och borttagna mjölksubventioner.

Centerns konjunkturpolitiska åtgärder kan sammanfattas i följande punkter:

- Införande av personliga sparkonton
- Införande av personliga investeringskonton
- Energiskatt på uran
- Energiskatt på kondenskraft
- Investeringsavgifter på kontors- och industrilokaler
- Höjda tobaks- och alkoholskatter

Sammantaget innebär detta en åtstramning i storleksordningen 11 miljarder kronor. Kreditmarknaden bör också stramas åt, bl.a. för att minska risken för kompenserande upplåning som en följd av det obligatoriska sparandet. Centern förordar:

- Tidsbegränsad höjning av kassakvoterna
- Ökat kostnadsansvar för kreditgivare då det gäller indrivning av låneskulder.
- Höjningen av kontantinsatsen för kreditköp höjs till 50 %.

Regeringen föreslår också att kvarvarande mjölksubventioner slopas helt. Den föreslagna "kompensationen" till barnfamiljerna räcker inte ens för att kompensera för inflationen sedan den förra höjningen. Andra grupper än barnfamiljerna drabbas förstås också av mjölkprishöjningen. Centern föreslår bibehålla mjölksubventioner och en höjning av barnbidragen utöver regeringens förslag.

Den internationella ekonomin

Andra halvåret 1987 började den internationella konjunkturen ta fart. USA, Japan och Storbritannien uppvisade en snabb ekonomisk tillväxt. Kurserna på världens aktiebörser ökade också kraftigt. Börsfallet i oktober 1987 blev därför desto djupare. En recession i världsekonomin spåddes.

Recessionen uteblev dock. Börskraschen blev ingen krasch, bara ett fall. Produktions- och efterfrågetillväxten fortsatte, nu med lättnader i penningpolitiken till hjälp i ett flertal OECD-länder. I USA medförde dollarfallet

ytterligare stimulans för exportindustrin. Hela världshandeln fick ett uppsving.

Reagan-administrationens utbudspolitik med bl a kraftiga skattesänkningar skapade dock ett kraftigt budgetunderskott i USA samtidigt som Japan och Västtyskland fick stora överskott. Dessa obalanser mellan de tre stora ekonomierna har de senaste åren varit ett av de största riskmomenten i den internationella ekonomin.

Den internationella konjunkturen var stark under förra året. Världshandeln expanderade snabbt. Den genomsnittliga ekonomiska tillväxten inom OECD-länderna uppgick till 4 %. Inflationstakten uppgick genomsnittligt för OECD-länderna till 3,8 procent. Arbetslösheten var fortsatt hög, genomsnittet för OECD-länderna var 8,2 procent. I flertalet västeuropeiska länder inklusive Danmark och Finland har arbetslösheten legat på en hög nivå. Obalanserna i handelsutbytet mellan de tre stora länderna i OECD minskade något samtidigt som obalanserna mellan de västeuropeiska länderna ökade. Penningpolitiken stramades åt i flera länder, vilket ledde till att den internationella räntenivån steg. Räntegapet gentemot Sverige minskade på grund av detta.

Under innevarande år antas den internationella produktionstillväxten mattas något. Den genomsnittliga tillväxttakten sjunker någon procent under 1989. Någon mer markerad dämpning av konjunkturen har emellertid inte inletts. Obalanserna mellan Japan, Västtyskland och USA väntas kvarstå. Hanteringen av de dubbla underskotten i USAs ekonomi- budgetunderskottet och underskottet i bytesbalansen - blir viktig för den internationella konjunkturen. Om inte finanspolitiken stramas åt i USA kommer penningpolitiken att bidra till en fortsatt hög ränta och stark dollar.

Av betydelse för världsekonomin är ett samordnat internationellt uppträdande för att minska obalanserna i handelsutbytet. Överskottsländerna måste se till att den inhemska efterfrågan i högre grad tar hand om produktionsutvecklingen samtidigt som underskottsländerna håller tillbaka inhemska efterfrågan. USA måste angripa sitt budgetunderskott via en finanspolitisk åtstramning som skapar förtroende internationellt. Sverige bör verka för ett sådant samordnat internationellt uppträdande för att reda ut obalansproblemen.

Utvecklingen i tredje världen karaktäriserades under 1988 sammantaget av relativt hög tillväxt. Denna utveckling väntas bestå under 1989. U-ländernas externbalanser försämrades dock under fjolåret. Vidgade klyftor mellan tredje världens länder kan också skönjas.

Vissa initiativ har tagits för att sanera u-ländernas skuldsituation. Flera latinamerikanska länder har ingått uppgörelser med borgenärländerna.

Oljepriset har under innevarande år stigit och uppgår nu till närmare 20 dollar/fat.

En glädjande utveckling är den politiska och ekonomiska öppning gentemot väst som skett i flera östeuropeiska länder inklusive Sovjetunionen. Konkret har dock detta ännu inte inneburit mer än en marginell ökning i öst-väst-handeln.

Utvecklingen i de skandinaviska länderna är genomgående svag. Tillväxten är låg, med undantag av Finland som emellertid hotas av snabbt stigande

bytesbalansunderskott. I Norge har, från ett ogynnsamt utgångsläge, en stram finanspolitik medverkat till en lägre inflation och minskade bytesbalansunderskott. Danmark har en påtagligt svag ekonomisk situation med nolltillväxt och en arbetslöshet på närmare 8 procent.

Mot. 1988/89

Fi62

Den svenska ekonomin

70- och 80-talens utveckling

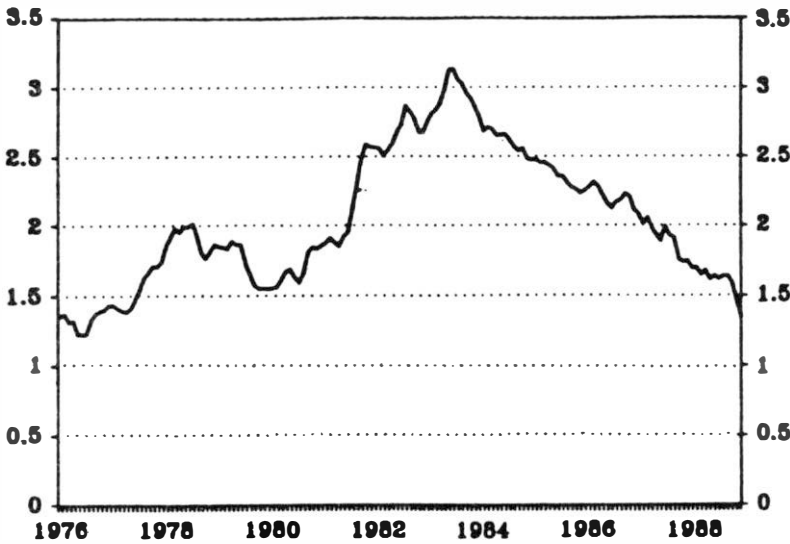
Det kanske främsta problemet för Sverige under 1970- och 80-talen har varit att pressa ned kostnadsökningarna till omvärldens nivå. 1973–74 bedrevs en expansiv politik i syfte att kompensera för den kontraktiva politik som fördes i utlandet till följd av oljeprischocken. Den internationella lågkonjunkturen skulle överbryggas.

Den expansiva politiken skapade ett inflationstryck och krav på stora löneökningar. 1974–76 ökade till följd av detta företagens lönekostnader med 40 procent. En stor del av denna ökning härrörde också från ökade löneskatter. Den minskade produktivitetstakten och oljeprischocken borde medfört en nödvändig anpassning nedåt av reallönerna. Istället skedde motsatsen och Sverige hamnade i en allvarlig kostnadskris.

Sverige devalverade tre gånger under 1976 och 1977 vilket ökade tillväxten påtagligt. Landet var på väg mot balans då uppgången bröts av den andra oljeprischocken 1979–80. Den nödvändiga anpassningen nedåt av reallönerna skedde inte heller nu. Istället devalverades åter kronan 1981 och 1982 med sammanlagt drygt 24 procent. Devalveringarna medförde en högre vinstnivå och marknadsandelarna för den svenska exportindustrin steg åter.

Sysselsättningen räddades i slutet av 1970-talet genom omfattande arbetsmarknads- och industripolitiska insatser. Medan arbetslösheten steg till tvåsiffriga tal i Europa i övrigt, lyckades Sverige hålla den på jämförelsevis låga nivåer. Samtidigt omvandlades den svenska industristrukturen i snabb takt under denna period och landet kunde därför tack vare de centerledda regeringarnas insatser gå ut ur den internationella lågkonjunkturen med en låg arbetslöshet och en konkurrenskraftig industristruktur. I diagrammet nedan visas utvecklingen av arbetslösheten 1976–1988. Arbetslösheten har under hela det socialdemokratiska regeringsinnehavet överstigit nivån från de icke-socialistiska regeringsåren.

Procent, 3-månaders glidande medelvärde på slemgrensade värden

Mot. 1988/89

Fi62

Källa: Statistiska Centralbyrån

Till följd av devalveringarna skedde en snabb återhämtning i svensk ekonomi. En exportledd tillväxt kom igång. Löne- och kostnadsutvecklingen var dock fortfarande för hög i relation till omvärlden. Relativpriserna försämrades och svenska marknadsandelar började åter minska. Tillväxten blev konsumtionsledd vilket försvagade bytesbalansen.

Sverige har dock hittills klarat sig från att anpassa sig till omvärldens kostnadsutveckling till följd av en rad lyckliga omständigheter. Den svenska valutakorgens konstruktion innebar en konkurrenskraftsförstärkning i förhållande till våra viktigaste konkurrentländer (USA undantaget) genom en "smygdevalvering" i takt med dollarraset. Oljeprisfallet 1986 innebar en engångsförbättring av den svenska bytesbalansen. De internationella räntorna samt den internationella inflationen sjönk under samma period.

Utvecklingen under 1988 var för svensk ekonomi gynnsammare än vad som allmänt spåddes under början av året. En fortsatt stark internationell konjunktur hindrade att problemen i svensk ekonomi slog igenom med full kraft. Tillväxten var ca 2 % under året. Tillväxttakten var dock klart lägre än OECD-genomsnittet, där 1988 innebar en ökning med dubbla den svenska, dvs. 4 procent.

Produktivitetsutvecklingen i såväl näringsliv som i offentlig sektor var under förra året svag. Detta leder till att en ökad produktion i högre grad måste nås via en ökad sysselsättning, vilket leder till ökad arbetskraftsbrist med åtföljande löneglidning och ökad inflation samt till försämrad bytesbalans. Den svaga produktivitetsutvecklingen är ett av de allvarligaste problemen i svensk ekonomi.

Inflationen i Sverige har alltsedan 1982 legat betydligt över OECD-genomsnittet. Regeringens inflationsmål har missats lika regelbundet som de återkommit i finansplaner och kompletteringspropositioner. För 1988 vänta-

des enligt finansplanen utfallet bli 5,8 procent. Nu har siffran justerats upp till 6,1 procent.

Utvecklingen av lönerna under 1988 var en återspeglning av, men också en orsak till, konsumentprisutvecklingen. De totala löneökningarna för hela arbetsmarknaden blev 1988 7,2 procent. Av denna ökning stod löneglidning för 2,9 procent. Löneglidningen minskar utrymmet för de fria avtalsförhandlingarna och späder på inflationen p.g.a. att löneglidning inom en sektor leder till kompensationskrav inom andra delar av arbetsmarknaden.

Bytesbalansens utveckling har alltsedan 1985 visat en klart nedåtgående trend. Underskottet i bytesbalansen blev 1988 15,3 miljarder. Underskotten i bytesbalansen har ökat trots gynnsam utveckling av priserna på svenska exportprodukter. Det är en mycket oroande utveckling. Underskottet har ändå hållits tillbaka p.g.a. den för Sverige gynnsamma utvecklingen av bytesförhållandet. Prisutvecklingen för svenska exportprodukter såsom massa, papper och stål har varit god, medan oljepriserna fallit. En ökning i den totala världshandeln har dessutom kompenserat för tappade svenska marknadsandelar.

Finansplanens bedömningar av svensk ekonomi under 1988 visade sig stämma dåligt med det faktiska utfallet. I efterhand har underskottet i bytesbalansen justerats upp med ca 5 miljarder, tillväxten har nedjusterats med 0,7 procentenheter och inflationen har också den uppjusterats.

Sverige har under ett antal år haft ett andrum för att lösa de grundläggande obalanserna i ekonomin. Devalvering, oljeprissänkning, internationell räntesänkning, dollarkursfall och minskad internationell inflationstakt har inneburit en respittid för att komma till rätta med hög inflation, snabb kostnadsutveckling, låg produktivitetsutveckling samt svag extern balans. Man kan konstatera att inget av dessa problem är löst. Regeringen har trots de internationellt goda förutsättningarna hittills inte lyckats med att uthålligt lösa de ekonomiska problemen. I samband med den nu föreliggande kompletteringspropositionen finner man sig nu istället tvingad att föreslå drastiska åtgärder för att om möjligt bryta utvecklingen.

Nuläge

Den svenska konjunkturen är fortfarande generellt sett överhettad även om de inflationsdrivande tendenserna i stor utsträckning är geografiskt och sektoriellt begränsade. Produktionen hämmas fortfarande, framförallt av brist på arbetskraft. Även om antalet arbetade timmar ökar, utvecklas produktionen så svagt att produktiviteten totalt sett minskade under fjolåret och under innevarande år endast ökar med 0,3 procent enligt bedömningar i propositionen.

Flertalet konjunkturinstitut gör bedömningen att tillväxten under innevarande år sjunker ner till en nivå på i storleksordningen 1,5–1,8 procent. Under 1990 väntas produktionsökningen avta ytterligare.

Inflationstakten väntas vara fortsatt hög under loppet av 1989. Konjunkturinstituten varierar i sina bedömningar mellan 6,2 och 7,3 procent. Dessa bedömningar gjordes dock innan kompletteringspropositionen presenterades. Om regeringens förslag genomförs stiger inflationen med 8,3 procent enligt finansdepartementets egna bedömningar. För 1990 räknar man med en

mer än halverad inflationstakt; 4,0 procent. Det finns i dagsläget knappast något som talar för att detta är realistiskt.

Hushållens sparkvot är fortfarande negativ; för 1989 väntas den ligga på -2,5 procent. Den privata konsumtionen är fortfarande hög även om den väntas avta något under innevarande år. Regeringens förslag innebär dock enligt dess egna beräkningar att konsumtionen gör en djupdykning från 2,2 procent under 1988 ner till 0,8 procent under innevarande år.

Den inhemska produktionen förmår inte möta hushållens efterfrågan. Bytesbalansen fortsätter därför att försämrats. Om sparandet kan öka skapas ett utrymme för ökad produktion och förbättrad externbalans. En sådan utveckling är extra nödvändig till följd av att de internationella förutsättningarna inte i samma utsträckning som tidigare verkar återhållande på bytesbalansunderskottet. Oljepriset har stigit under senaste tiden och detta påverkar nu externbalansen negativt. För innevarande år räknar regeringen med ett underskott i bytesbalansen på 17 miljarder. Konjunkturinstitutet bedömer att underskottet blir drygt 18 miljarder. Flera andra konjunkturbedömare räknar med att utvecklingen blir ännu ogynnsammare.

Det finns ljuspunkter också. Arbetslösheten är generellt sett låg. Markanta skillnader i sysselsättningsgrad finns dock, såväl mellan regioner som mellan olika kategorier av arbetskraft.

Regeringens ekonomiska politik

Regeringens ekonomiska politik har "nått vägs ände". Nu tvingas man erkänna de många problemen i svensk ekonomi. Kompletteringspropositionens långtidsbudget visar att om ingenting görs kommer vi budgetåret 1993/94 att ha ett budgetunderskott på 30 miljarder. På krönet av en av de längsta högkonjunkturerna under efterkrigstiden tvingas man blicka framåt mot en kris i ekonomin.

Den stora konkurrensdevalveringen 1982 sammanföll med upptakten till en lång högkonjunktur som vi ännu inte sett slutet på. Regeringen har sedan dess i stort sett förhållit sig passiv. Sverige har inte arbetat och sparat sig bort från budgetunderskotten. Vi har istället låtit den internationella högkonjunkturen arbeta åt oss.

Att svensk ekonomi förbättrats på ett radikalt sätt sedan lågkonjunkturerna på 70-talet är till stor del en chimär. De stora företagen har haft gynnsamma arbetsförhållanden och vinsterna har stigit till rekordnivåer. Statsbudgeten har nått balans inte minst på grund av att regeringen höjt skattestrycket och genom att den höga inflationen ökat skatteintäkterna.

Många löntagare med vanliga inkomster har däremot fått vidkännas en försämrad reallön. Den höga inhemska konsumtionen har till stor del varit en följd av kreditexpansionen; de svenska hushållen har försatt sig i skuld.

Kommuner och landsting har fått överta allt fler uppgifter från staten medan intäkterna inte stigit i motsvarande grad. Stora delar av offentlig sektor har tillåtits komma i en krissituation; det gäller bl.a. vården och skolan. Denna kris drabbar svaga grupper hårdast.

Budgetunderskotten har i inte obetydlig utsträckning överflyttats från statsbudgeten till kommuner, landsting och till medborgarna.

Allmäntillståndet i svensk ekonomi får man en bild av genom att se på de centrala ekonomisk-politiska parametrarna. Vi har redogjort för dessa under avsnitt 2. Det är illavarslande om svensk ekonomi tvingas möta den lågkonjunktur som förr eller senare kommer, med dessa utgångspunkter.

Detta tycks nu, sent omsider, även regeringen ha insett. Regeringens inflationsmål i finansplanerna har ju de senaste åren regelbundet gått om intet. Efter lock och pock gentemot arbetsmarknadens parter slår man nu istället till bromsarna. Man föreslår i kompletteringspropositionen en rad åtgärder för att strama åt ekonomin.

De flesta ekonomiska bedömare anser att en åtstramning borde komma tidigare. Åsikterna går isär huruvida det nu är för sent att vidta åtstramningsåtgärder, om sådana åtgärder endast kommer att förstärka en annalkande konjunkturedgång, eller om det fortfarande finns tid. Enligt regeringens utsago skall dock åtgärderna vara tidsbegränsade, för att kunna tas tillbaka när konjunkturen vänder nedåt.

I korta drag föreslår regeringen följande: Mervärdeskatten höjs med 2 procentenheter. Den allmänna löneavgiften höjs med, likaledes, 2 procentenheter. I Stockholmsområdet föreslås den allmänna löneavgiften höjas med ytterligare 3 procentenheter. Förslagen avseende den allmänna löneavgiften har lags fram för riksdagen i en särskild proposition men de aviseras i kompletteringspropositionen. Kommuner och landsting i Stockholms län samt Norrtälje kommun föreslås dock undantas från denna extra höjning. Skatten på alkohol och tobak föreslås höjas. Mjölksubventionerna föreslås avvecklas i ett steg. Barn- och studiebidrag föreslås höjas för att kompensera för höjt mjölkpris.

Andra förslag i kompletteringspropositionen är bl a förändringar avseende den kommunala skatteutjämningen, en nedsättning av folkpensionsavgiften och en motsvarande höjning av ATP-avgiften och ändrade bestämmelser för AP-fondernas placeringsmöjligheter. I en särskild kommittémotion tar vi upp frågor kring familjepolitiken som även aktualiseras i kompletteringspropositionen.

Regeringen har redan tidigare under våren föreslagit en tillfällig vinstskatt på företagen, vilken är tänkt att inbringa 3,5 miljarder kronor till statskassan. Sammantaget innebär regeringens förslag en åtstramning på i storleksordningen 24 miljarder kronor.

Konsekvenserna av de av regeringen förordade åtgärderna är att man förvärrar en del grundläggande problem i ekonomin. Inflationen under loppet av 1989 beräknas sålunda bli 8,3 procent, att jämföra med bedömningen 5,5 procent i finansplanen. Bedömningarna för den ekonomiska tillväxten justeras ned något i år och för 1990 sjunker tillväxten från kalkylerade 1,7 procent ner till 1,0 procent. Skattetrycket förblir oförändrat högt trots marginalskattesänkningar i år och nästa år.

Regeringsförslagen har inte heller sammantaget den fördelningspolitiska träffsäkerhet som varit önskvärd. Effekten av momshöjningen, borttagandet av mjölksubventionerna och arbetsgivaravgiftshöjningen blir att såväl hög- som låginkomsttagare, stora som små företag, vinstrika företag som problemföretag drabbas i stort sett lika. Åtgärderna skulle dock bli mest kännbara för låginkomsttagarna. I så måtto går förslagen i samma riktning som effekterna av devalveringen 1982.

Inriktning

Centern hävdade i samband med budgetpropositionen i januari att överhettningen i ekonomin dämpats något jämfört med hösten. En något dämpad konsumtion och vissa tecken inom exportindustrin tydde på detta. Vi menade att läget var ovissat men att en konjunkturavmattning under 1989 inte kunde uteslutas. Vi framhöll därför att en mer omfattande åtstramning borde komma tidigare i konjunkturfasen. Vi förordade dock en relativt stram finanspolitik, framförallt inriktad på att öka hushållssparandet.

I allt väsentligt kvarstår våra bedömningar. Den internationella konjunkturen är emellertid fortfarande stark. Vi gör därför i nuläget bedömningen att en väl avvägd finanspolitisk åtstramning fortfarande kan motiveras. Det är dock av största vikt hur en åtstramning utformas. Vi anser att bland annat följande kriterier måste vara vägledande:

- Åtgärderna måste få snabb effekt på ekonomin
- Åtgärderna måste likaledes snabbt kunna avbrytas när konjunkturen vänder nedåt
- Konsumentprisindex skall inte öka som en direkt följd av åtgärderna
- Åtgärderna skall minska motsättningarna i avtalsförhandlingarna
- Skattetrycket skall inte öka
- Åtstramningen måste sammantaget ha en tillräcklig omfattning för att märkbart påverka ekonomin
- Hushållssparandet skall öka
- Åtstramningen måste sammantaget präglas av en fördelnings- och konjunkturpolitisk träffsäkerhet

Centern föreslår därför i denna motion en finanspolitisk åtstramning på i storleksordningen 11 miljarder kronor. Förslagen presenteras mer ingående i det följande men består i sina huvuddrag av:

- Införande av personliga sparkonton
- Införande av personliga investeringskonton
- Energiskatt på uran
- Energiskatt på fossileldad kondenskraft
- Investeringsavgifter på kontors- och industrilokaler
- Höjda tobaks- och alkoholskatter

Mot bakgrund av det ekonomiska läge som vi redogjort för under avsnitt 2 anser centern att den ekonomiska politiken för närvarande bör syfta till:

- En stram finanspolitik. Statsbudgeten är för närvarande i balans vilket är tillfredsställande. Trenden går dock mot nya budgetunderskott om inget görs för att förhindra detta
- Inflationsbekämpning. Den svenska prisutvecklingen måste sjunka gentemot våra konkurrentländer inom OECD. Den nominella lönestegringstakten måste generellt dämpas. Överhettade områden och sektorer måste svalkas av

- En sänkt ränta. Den ekonomiska politiken måste föras på ett sådant sätt att räntenivån kan bli stabilt nedjusterad. Detta är nödvändigt inte minst på grund av den fortgående valutaavregleringen
- Ökat hushållssparande. Sparandet bör öka dels av stabiliseringspolitiska skäl, dels för att skapa förutsättningar för en starkt externbalans
- En politik för ökat utbud av arbetskraft och kapital inom bristsektorer i ekonomin. Produktionshinder måste undanröjas
- Kapacitetsutbyggnad och ökade investeringar inom den konkurrensutsatta sektorn för att möta nästa konjunkturuppgång
- Förbättrad produktivitet utveckling inom såväl den privata som den offentliga sektorn
- Långsiktig strukturomvandling inom industri och näringsliv för att hävda konkurrenskraften inom högteknologiska och kunskapsintensiva branscher
- En politik för regional balans för tillvaratagande av hela landets utvecklingsförmåga
- En god miljö som ger förutsättningar för att skapa en varaktig och hållbar ekonomisk utveckling

För att åstadkomma en utveckling i enlighet med ovanstående anser vi att ekonomisk-politiska åtgärder med följande inriktning är nödvändiga:

- Politiken för regional balans måste intensifieras för att få till stånd en regional utveckling före en konjunkturavmattning och för att i tid möta nästa konjunkturuppgång. Politiken måste syfta till att utjämna villkoren såväl mellanregionalt som inomregionalt. Genom att bredda arbetsmarknaden och ta tillvara den lediga produktionskapacitet som finns på många håll i landet kan överhettningen i koncentrationsområdena minska och produktion och produktivitet öka.
- Överhettade koncentrationsområden inom ekonomin måste svalkas av. Koncentrationspolitiken innebär köer, snabbare pris- och kostnadsutveckling, löneglidning m fl ekonomisk-politiska problem.
- En sysselsättningspolitik som förmår möta det akuta arbetskraftsbehov som föreligger inom vissa delar av arbetsmarknaden. Åtgärder som krävs är ökad satsning på arbetsmarknads- och företagsutbildning, främjande av näringslivsinvesteringar syftande bl a till ökad automatisering av de tunga jobben, förbättrad arbetsmiljö för minskad personalomsättning och minskade arbetskador, ökad rehabilitering av långtidsarbetslösa, förbättrat tillvaratagande av den arbetskraftspotential som fortfarande finns.
- En satsning för framtiden på nyföretagande, små- och egenföretagande, entreprenörskap, kunskapsuppbyggnad över hela landet. Vi måste ta vara på människors och regioners utvecklingsmöjligheter bl a genom:
  - utveckling av infrastruktur; decentraliserat vägnät, utbyggd järnvägstrafik, regionala flygförbindelser, telekommunikationsnät e. t. c.
  - decentraliserad högskoleutbildning via en utbyggnad av de mindre högskolorna med bl. a. fasta forskningsresurser vid de tidigare filialhögskolorna samt i Norrlands inland.

Intensifierad miljöpolitik. För att säkra en ekonomisk utveckling också för framtiden måste miljöförstöring förebyggas och skadade livsmiljöer återställas. Miljöhänsyn måste komma in som en reell och självklar del av all samhällsplanering. Kortsiktiga ekonomiska intressen måste underordnas ekologiska hänsyn och förutsättningarna för en varaktig ekonomisk utveckling. Ekologi och ekonomi måste förenas. Detta är också något som under senare tid framförts i Brundtlandkommissionens rapport. En viktig del för att styra samhällsutvecklingen rätt är energi- och råvaruskatter samt miljöavgifter. Miljöskyddslagstiftningen och dess tillämpning måste ses över. Tillväxtbegreppet BNP måste ställas under debatt. Naturresursräkenskaper i någon form bör införas i framtida statsbudgetar.

- Den kraftiga ökningen av statens utgifter i form av transfereringar måste bromsas. Utvecklingen inom sjukförsäkringssystemet, arbetsskadeförsäkringen och bostadssubventionerna måste ses över särskilt. Förändringar får dock inte innebära en fördelnings- eller socialpolitisk ambitionssänkning.
- Struktumvandling inom näringslivet mot mer högteknologi och kunskapsintensiv produktion måste stimuleras. Detta kan ske genom en reformerad företagsbeskattning, satsning på högteknologisk forskning, en politik för sänkt ränta och ökad tillgång på riskvilligt kapital samt spridning av kapitalanvändningen.
- Det behövs enklare och mer långsiktiga spelregler i ekonomin. Härvidlag är en reformering av skattesystemet viktig. Centern har under allmänna motionstiden upprepat kravet på en avveckling av vinstdelningsskatten. Engångsskatter rubbar tilltron till långsiktigheten i det ekonomiska systemet och hämmar investeringsviljan.
- En genomgripande skattereform. En sådan bör inriktas mot sänkta marginalskatter men med bibehållna fördelningspolitiska ambitioner. Den kommunala skatteutjämningen måste förbättras. Momsen på mat skall sänkas.

Mål

De konventionella målen för den ekonomiska politiken har varit full sysselsättning, jämn fördelning, tillväxt, prisstabilitet och balans i utrikesaffärerna. De centerledda regeringarna lade till målet regional balans, vilket den förra socialdemokratiska regeringen så småningom tvangs acceptera. Detta föranledde dock inte någon märkbar förändring av denna regerings praktiska politik.

Den sittande regeringen anger i kompletteringspropositionen full sysselsättning som det främsta målet för den ekonomiska politiken. Regional balans nämns numera som ett medel – inte ett mål. I finansplanen hette det: "Regionalpolitiken skall aktiveras för att stimulera tillväxten." För centerns vidkommande motiverar målet regional balans sig själv.

Välfärd är mer än materiell trygghet. Människors hälsa, bevarade livsmiljöer, hänsynen till kommande generationer m.m. är dimensioner som inte täcks upp av de traditionella ekonomisk-politiska målen. Därför har centern vid ett flertal tillfällen krävt att god miljö måste bli ett allmänt accepterat mål i den ekonomiska politiken. Vi har hittills inte fått gehör för denna linje av riksdagsmajoriteten.

Ekonomi måste ges en större långsiktighet genom att miljökostnaderna förs in i företagen genom miljöavgifter. På så sätt blir den ekonomiska politiken ett effektivt instrument för att stimulera utnyttjande av miljövänligare produktionsmetoder.

Bruttonationalprodukten, BNP, är ett i många avseenden användbart mått inom nationalekonomi. BNP har dock över tiden använts i många sammanhang där begreppets brister blivit alltför uppenbara. Bland annat tar BNP inte hänsyn till de dimensioner som är relaterade till miljöhänsyn och resurshushållning. Användningen av BNP-måttet måste därför ställas under debatt. Alternativa mått som tar hänsyn till miljön måste komplettera traditionella ekonomisk-politiska mått. Först då blir också ett begrepp som BNP rätt utnyttjat. Naturresursräkenskaper i någon form bör finnas med i framtida statsbudgetar. Detta bör ges regeringen till känna.

Stabiliseringspolitiken

Den höga inflationstakten är det allvarligaste problem svensk ekonomi har för närvarande. Den svenska inflationstakten har alltsedan 1982 överstigit jämförbara länder inom OECD. Inflationen är i Sverige dubbelt eller i vissa fall tre gånger så hög som i våra viktigaste konkurrentländer. Denna utveckling urholkar kontinuerligt reallöner och konkurrenskraft. Bytesbalansen försämras – för 1988 blev det ett underskott på över 15 miljarder.

Under loppet av föregående år steg konsumentpriserna 6,1 procent. För innevarande år räknade regeringen i finansplanen med en dämpning ner till 5,5 procent. Det var få externa bedömare som trodde på detta. Nu tänker regeringen bidra till att göra ont värre. Genom en finanspolitisk åtstramning som har en direkt effekt på KPI tänker man först höja inflationstakten i syfte att kunna sänka den. Kalkylen innebär att konsumentpriserna stiger med 8,3 procent – rekordhögt inom OECD.

Regeringen föreslår bland annat att mervärdesskatten höjs med 2 procentenheter. En sådan åtgärd slår blint. Höjer inflationen, höjer skattetrycket och drabbar deltidsarbetande och lågavlönade hårdast. Centern säger därför nej till regeringens förslag i denna del.

Förslaget om en höjning av den allmänna löneavgiften aviseras i propositionen. Avgiften skall höjas med 2 procentenheter generellt. I Stockholmsområdet skall avgiften höjas med ytterligare 3 procentenheter, d.v.s. med 5 procentenheter. Kommuner och landsting i Stockholm samt Norrtälje kommun är undantagna från den extra höjningen. Även detta förslag slår blint. Småföretag och större företag, vinstrika och vinstsvaga företag drabbas lika. Skattetryck och inflation ökar. Centern säger på dessa grunder nej till den föreslagna höjningen.

Regeringen föreslår också att kvarvarande mjölksubventioner slopas helt. Detta skulle höja mjölkpriset i storleksordningen 2 kr/liter.

Som kompensation för borttagna subventioner föreslår regeringen att barnbidraget höjs med 65 kr per barn och månad. Mjölksubventionerna motsvarar emellertid 75 kr per barn och månad. Barnbidragen har dessutom inte höjts sedan årsskiftet 1987. Den föreslagna "kompensationen" räcker inte ens för att kompensera för inflationen sedan den förra höjningen.

Mjölksubventionerna har slutligen redan sänkts med 500 milj kr motsvarande 25 kr per barn och månad sedan förra budgetåret. Flerbarnstilläggen har visserligen ökat men sammantaget kan man konstatera att barnfamiljerna inte kompenseras fullt ut för höjda mjölkpriser och inflationsutveckling.

Skolor och institutioner såsom sjukhus kommer också att få kraftigt höjda kostnader. En självklarhet är vidare att inte endast barn dricker mjölk. Ett förhöjt mjölkpris på 2 kr/liter kommer att bli kännbart för de flesta hushåll, framför allt för de lågavlönade. Centern yrkar på dessa grunder avslag på regeringens förslag i denna del. Centern förespråkar en differentierad mervärdesskatt med lägre skatt på mat. Sänkta matkostnader kan öka möjligheterna att skapa samhällsekonomiskt acceptabla löneökningar.

Som alternativ till regeringens åtstramningar föreslår centern åtgärder som skall presenteras nu och i följande avsnitt. Centern förordar en i jämförelse med regeringens mindre åtstramning uppgående till storleksordningen 11 miljarder kr. Våra förslag höjer inte inflation och skattetryck och är träffsäkra fördelnings- och konjunkturpolitiskt. De allmänna principerna för vårt alternativ har vi gått igenom tidigare i motionen.

Den överhettning som kommit av arbetskrafts- och bostadsbrist i framför allt Storstockholmsområdet bidrar starkt till inflationsutvecklingen. Följden av arbetskraftsbristen blir löneglidning som sedan sprider sig till övriga landet. Följden av bostadsbristen blir kraftiga prisstegringar på boendet, vilket ger utslag i den allmänna prisutvecklingen. Byggekostnaderna ökade under loppet av förra året med 30 %.

Mot denna bakgrund föreslår centern införande av en 25 %-ig investeringsavgift som beräknas på totala byggekostnader och som skall belasta nyproduktion av lokalytor för industrier och kontor. Avgiften skall uttas inom det område som benämnts "Stockholm-Uppsala-korridoren". Intäkterna skall återföras i regionen för bl a produktion av bostäder och miljöförbättrande åtgärder.

Centern föreslår också införande av en uranskatt samt lika beskattning av fossileldad el och värmeproduktion. Dessa skatter bör användas för att finansiera en sänkning av skatten på arbete genom en skattereduktion lika för alla skattebetalare 1990.

Skatten på alkoholhaltiga drycker samt tobak föreslår vi höjs motsvarande inflationsuppräkning sedan senaste skattehöjning. Detta innebär att skatten på tobak höjs motsvarande 500 milj kr. Skatten på spritdrycker höjs med 200 milj kr, skatten på vin 120 milj kr och skatten på starköl 80 milj kr.

Lönekostnadsökningarna 1988 blev ca 7,2 %. Av detta stod löneglidning för hela 2,9 %. Regeringen gör nu en beräkningsteknisk framskrivning och bedömer löneökningarna under innevarande år till 7 %. De åtstramningsåtgärder som regeringen föreslår riskerar dock att försvåra avtalsförhandlingarna avsevärt. Om regeringens förslag genomförs och inflationen blir de förutspådda 8,3 procenten kommer prisklausulen i LO-SAF-avtalet att utlösas för innevarande år. Detta innebär ökade lönekostnadsökningar. För 1990 räknar regeringen med att inflationstakten sjunker till 4 %. Inget talar idag för att en sådan halvering av inflationstakten är möjlig. Om inflations-takten under 1990 överstiger 4 %, vilket alltså förefaller högst troligt, ger det LO rätt till omförhandlingar. Lugnet på arbetsmarknaden främjas inte heller

av att delar av arbetsmarknaden har tvåårsavtal som löper ut årsskiftet 1989/90, medan andra ännu inte avslutat årets förhandlingar. De kommunalt anställda, vilka har ett gällande tvåårsavtal har genom den höga inflations-takt som blir följden av regeringens föreslagna åtgärder att se fram sänkta reallöner under innevarande år.

Strukturpolitiken

En politik för regional balans måste nu föras som minskar den överhettning som finns i vissa regioner, medan andra regioner har problem med arbetslöshet.

En sådan politik är nödvändig för att motverka överhettningstendens och utnyttja ledig kapacitet. Det är också viktigt att tillse att inte regelverk och skattesystem lägger onödiga hinder i vägen för ett gott resursutnyttjande.

Regeringens regionalpolitik har präglats av senfärdighet. Överhettningen i koncentrationsområdena och den lediga kapaciteten i övriga landet borde ha fått regeringen att reagera tidigare.

De effekter som uppstår vid en alltför snabb strukturförändring i vissa regioner eller på vissa orter måste lindras. Detta för att förhindra stora sociala kostnader. Ett begränsat antal människor skall inte betala priset för den ekonomiska strukturomvandlingen. Kostnaderna liksom intäkterna skall delas solidariskt.

Den generella arbetslösheten är idag låg för befolkningen i sin helhet. Fortfarande finns dock skillnader mellan olika kategorier i arbetskraften och mellan olika län. Även regeringen har nu uppmärksammat den långsiktiga trend av befolkningsminskning som finns i Västernorrlands län. Ett åtgärds-paket föreslås. Centern bifaller förslaget men skjuter till en del extra medel.

Sådana skillnader är ett misshushållande med resurser – mänskliga och ekonomiska. Ungdomsarbetslösheten är i storleksordningen två procent högre än den genomsnittliga arbetslösheten. I genomsnitt var arbetslösheten 1988 över en procentenhet högre i skogslänen jämfört med storstadslänen.

Arbetslösheten bland flyktingar och invandrare är också hög. Flyktingars och invandrarers kompetens utnyttjas dåligt på arbetsmarknaden. Denna situation måste rättas till.

Antalet människor som förtidspensionerats har ökat kraftigt de senaste åren. Förtidspensioneringarna görs dessutom vid allt yngre ålder. Andelen långtidsarbetslösa är över 20 procent av totala antalet arbetslösa. Arbetet för att möjliggöra inträde (återinträde) på arbetsmarknaden för dessa grupper måste intensifieras. En utveckling i denna riktning skulle för samhället innebära en väsentlig möjlighet att få ner arbetskraftsbristen och kostnader för arbetslöshetsförsäkring och förtidspension.

Utslagning p.g.a arbetshandikapp är en tragedi för den enskilde och åsamkar samhället stora kostnader. Samhällets utbetalningar via arbetska-de-försäkringen har ökat kraftigt de senaste åren. Kraftfulla insatser måste nu sättas in för att förbättra arbetsmiljön.

Centern har, bland annat i vårt budgetalternativ i januari, föreslagit en rad offensiva åtgärder för att bereda förtidspensionerade, arbetshandikappade, långtidsarbetslösa och andra arbetssökande arbete eller utbildning. I en

särskild kommittémotion utvecklar vi ytterligare dessa frågor.

Antalet sjukdagar har ökat kraftigt det senaste året. Framförallt är det korttidsfrånvaron som ökat. Förbättrad fysisk och psykisk arbetsmiljö är viktig för att komma till rätta med detta. Det nya sjukförsäkringssystemet har inte heller fått en lyckad konstruktion och bör därför förändras. Att arbetsgivaren betalar sjuklön till den anställde den första tiden kan vara en möjlig väg att gå.

Centern har också föreslagit en omläggning av arbetsgivareavgiftssystemet till förmån för småföretag. Detta är en viktig strukturpolitisk och regionalpolitisk åtgärd. Centerns förslag innebär bland annat att egenföretagare befrias från sociala avgifter upp till ett belopp på ett basbelopp. Vi föreslår också att sjukförsäkringsavgiften sänks med 5 % av avgiftsuttaget för de 15 första anställda. Dessa, och andra åtgärder för att gynna småföretagandet, finns utvecklade i en rad motioner från centern de senaste åren.

En fungerande aktie- och penningmarknad är viktigt för en effektiv kapitalmarknad. Den successiva uppbyggnaden av omsättningskatten sedan 1984 har medfört att kostnaden för aktiehandel har tredubblats. Detta har i rask takt lett till att handeln med svenska aktier flyttats utanför landets gränser. En tredjedel av all handel med svenska aktier sker nu utomlands. Utländska placerares aktivitet på den svenska börsen har samtidigt minskat med tre fjärdedelar. På options- och penningmarknaden är situationen ännu allvarligare. Samtidigt har den minskade aktiviteten på de finansiella marknaderna medfört att omsättningskatten inte inbringat statskassan de medel som man tidigare räknat med. Centern har tidigare framhållit nödvändigheten att undanta utländska förvärvare av svenska aktier från omsättningskatten. Mot bakgrund av den ovan skisserade utvecklingen anser vi nu att det är motiverat att börja avveckla omsättningskatten. Vi begär av regeringen förslag med denna innebörd.

Infrastrukturella satsningar på kommunikationer och utbildning är viktigt för långsiktig ekonomisk utveckling.

Investeringar i form av högre utbildning och forskning har också en stor regionalpolitisk betydelse. Centern vill förstärka de mindre högskolorna och sprida de fasta forskningsresurserna även utanför universitetsorterna. Centerns syn på utbildningen finns utvecklade i en rad motioner om utbildningspolitik, skola och högskola.

Andra typer av infrastruktursatsningar är också viktiga för en regional utveckling. En grundläggande förutsättning för en varaktig tillväxt är fungerande kommunikationer i alla delar av landet. Centern vill verka för en decentraliserad utbyggnad av vägnät, tågtrafik, regionala flygförbindelser och telekommunikationsnät.

För att uppnå en god konkurrenskraft även i ett längre perspektiv krävs att svensk industri hävdar sig väl inom de områden som internationellt sett växer snabbast. Därför är skapande av ett gott klimat för tjänsteproduktion och kunskapsintensiv produktion viktigt.

Regeringen föreslår att AP-fondens placeringsbestämmelser läggs om så att kravet på att fondstyrelserna måste förvärva samtliga aktier i ett fastighetsbolag slopas. Vidare föreslås att fjärde och femte fondstyrelserna ges rätt att förvärva aktier i bank- och försäkringsbolag. Tio procent av de

förvaltade medlen skall också kunna placeras i utländska aktier och andelar i utländska aktiefonder. Institutionaliserat och centraliserat ägande måste enligt centerns uppfattning motverkas. AP-fondernas utökade placeringsmöjligheter enligt det förelagda förslaget skulle också snedvrída aktiemarknaden. Centern yrkar med anledning av detta avslag på regeringens förslag i denna del.

Penningpolitiken

De svenska räntorna har under 80-talet kontinuerligt överstigit det internationella ränteläget. Penningpolitiken har fått bära en stor del av den stabiliseringspolitiska bördan. En hög ränta har varit ett medel att hålla tillbaka den inhemska konsumtionen och förhindra ytterligare försämring av bytesbalansen. Centern anser att finanspolitiken måste ha en större tyngd i stabiliseringspolitiken. Detta är dessutom nödvändigt vid en avskaffad valutareglering.

Avregleringen av kreditmarknaden har skapat ett tryck uppåt på upplåningen bland hushållen. Hushållssparandet har sjunkit kraftigt och t.o.m. blivit negativt.

Ett alltför lågt hushållssparande har blivit ett grundläggande problem i den svenska ekonomin, som bl a leder till underskott i vår bytesbalans mot omvärlden. Ett ökat hushållssparande drar ned den inhemska konsumtionen, minskar importen och ökar resursutrymmet för export. Därmed förbättras bytesbalansen, efterfrågetrycket minskar och inflationen dämpas.

Ett ökat hushållssparande är nödvändigt för att svalka av ekonomin. Centern har till årets riksdag liksom tidigare bl a lagt förslag om "personliga investeringskonton" – ett skattefritt sparande som på ett kraftfullt sätt skulle ha stimulerat hushåll och småföretag till ökat sparande. Regeringspartiet har medverkat till att avslå detta centerförslag.

Nu som tidigare anser centern att det behövs insatser för att göra det långsiktiga målsparandet verkligt attraktivt. Centern upprepar därför sitt förslag att införa personliga investeringskonton.

- Reglerna för öppnande av ett personligt investeringskonto är desamma som för allemanssparandet. Den sparande skall fylla 16 år senast samma år sparandet börjar samt vara folkbokförd i Sverige.
- Insättning får ske på kontot med upp till ett halvt basbelopp per person och år. Det innebär att insättningen skulle maximeras till 13 950 kr med 1989 års basbelopp som beräkningsgrund. Denna summa undantas från beskattning.
- All avkastning inom kontot blir skattefri så länge pengarna kvarstår på kontot. Förmögenhetsskatt tas ut.
- Belåning av kontot tillåts inte.
- Uttag utan beskattning får ske före exempelvis 55 års ålder för investering i egen permanentbostad eller som eget kapital vid start eller övertag av företag. Därvid minskas ingångsvärdet med motsvarande belopp vid realisationsvinstbeskattning. Kontot bör även kunna öppnas för köp av aktier.

- Uttag tillåts för alla medel på kontot fram till dess kontoinnehavaren fyller exempelvis 55 år. Uttag kan ske med maximalt 20 % av kontots högsta värde per år. Medlen får med andra ord tas ut under en femårsperiod. Uttagen justeras för kontots värdetförändring under perioden. Efter femårsperioden, exempelvis vid 60 års ålder, är de medel som ej tagits ut fria för omedelbart uttag. Uttaget beskattas enligt inkomstskattereglerna.
- Vid särskilda skäl bör pengarna mot erläggande av avgift kunna tas ut innan åldersgränsen är uppnådd.

Personliga investeringskonton är ett målsparande. Det är också ett sparsystem som stimulerar långsiktigt sparande. En reform med denna omfattning kan bli en kraftig stimulans för hushållssparande.

De positiva effekterna av sparande på personliga investeringskonton kan emellertid inte lösa dagens akuta ekonomiska problem. Men de är en viktig del i den långsiktiga problemlösningen.

Genom att riksdagsmajoriteten förhindrat tillkomsten av de effektiva sparstimulanser som centern har föreslagit är vår bedömning att det inte i dag är möjligt att nå tillräckligt snabba och omfattande effekter genom att enbart stimulera till ökat obligatoriskt sparande. Det är mot denna bakgrund centern som en konjunkturåtgärd föreslår ett obligatoriskt sparande som fryses till dess konjunkturen behöver stimuleras.

I jämförelse med höjd moms och arbetsgivareavgifter har enligt centerns bedömning ett obligatoriskt sparande många fördelar. Skattekvoten höjs inte. Inflationen drivs inte upp.

Motsättningarna i avtalsförhandlingarna kan minska. Det viktigaste är att folk får behålla sina pengar, även om de för att rädda Sveriges, men även sin egen ekonomi, måste acceptera att pengarna låses under ett eller ett par år. Obligatoriskt sparande kan också skapa nya positiva sparvanor. Den som tidigare inte sparat kommer att finna att även små sparbelopp efter hand ger hyggliga sparbelopp.

Ett obligatoriskt sparande som konjunkturmedel måste kunna starta snabbt och avbrytas lika snabbt. En anknytning till skattesystemet möjliggör detta. Sparavdrag och inbetalning kan helt samordnas med den preliminära skatten och redovisas som en tillgång på ett personligt sparkonto på slutskattesedeln vilken fungerar som årsbesked till kontots innehavare.

Därför föreslår centern ett personligt sparkonto enligt följande riktlinjer:

Ett belopp motsvarande 2 % av bruttolönen alternativt 2 % av inkomst av rörelse placeras på ett personligt sparkonto. 1 % drar arbetsgivaren från löntagarens bruttolön. 1 % betalar arbetsgivaren. Arbetsgivarens del bör vara en avdragbar kostnad och ej belastas med socialförsäkringsavgifter. Betalning sker helt samordnat med inbetalning av preliminär skatt.

De som betalar B-skatt betalar 2 % av inkomst av rörelse. Hälften av detta belopp bör vara avdragsgill kostnad i rörelsen.

Beloppet är inkomsttagarens respektive vid B-skatt företagarens personliga egendom. Pengarna skall ge skäligen ränta.

Låg- och normalinkomsttagare gör en större uppoffring än höginkomsttagarna. Det finns också skäl att göra skatteplanering ointressant för högin-

komsttagarna. Detta bör återspeglas i ränteskalan. Räntan bör vara skattefri och utbetalas årsvis i efterskott. För sparavdrag upp till 3 000 kronor bör ges en ränta på 7 % och däröver 3,5 %.

Obligatoriskt sparavdrag förutsätts gälla fr.o.m. 1989.07.01.

Riksdagen, eller med riksdagens bemyndigande regeringen, får besluta om frisläppande av personliga sparkonton. Tidpunkten för detta måste anpassas till konjunkturutvecklingen.

Med föreslagen konstruktion är hälften av sparkontot redan beskattat. Vid uttag föreslås därför följande beskattning, som bör vara statlig skatt:

Belopp upp till	6 000 kronor – 15 % skatt
Belopp över	6 000 kronor – 25 % skatt

Att momshöjningen slår hårdast mot den som har minst resurser är tveklöst. Ett obligatoriskt sparande har en mer fördelningspolitiskt acceptabel profil. Det 2-procentiga obligatoriska sparandet ger ungefär samma köpkraftsindragning som en 2-procentig momshöjning men är fortfarande kontoinnehavarens personliga egendom. Det årliga löneavdraget för olika inkomstgrupper framgår av nedanstående tabell.

Årsinkomst	Avdrag på bruttoinkomsten (kr./år)	Totalt avdrag (kr./år)
50 000	500	1 000
100 000	1 000	2 000
150 000	1 500	3 000
200 000	2 000	4 000
300 000	3 000	6 000
500 000	5 000	10 000
1 000 000	10 000	20 000

Den positiva fördelningspolitiska profilen förstärkts av de förslag som centern lägger om bibehållna mjölksubventioner och höjning av barnbidraget så att det återfår den köpkraft det hade 1987.

Tillsammans innebär detta att resurssvaga grupper kommer att kompenseras för den föreslagna åtstramningen. Vi förutsätter att utskottet utarbetar nödvändig lagtext för införande av ett konjunkturpassat obligatoriskt sparande enligt de riktlinjer som anges i motionen.

Kreditmarknadens avreglering i kombination med samhällsekonomins utveckling och skattesystemets uppbyggnad har under 80-talet lett till att hushållssparandet sjunkit drastiskt medan hushållskrediterna ökat mycket kraftigt. Den privata konsumtionen väntas visserligen avta något under innevarande och nästa år. En del kreditrestriktioner har de senaste åren vidtagits. Slutligen kommer den redan inträffade upplåningen att medföra att hushållens kostnader för räntor och amorteringar verkar hämmande på viljan till ytterligare skuldsättning. Det finns dock ännu, inte minst på grund av vårt förord för ett obligatoriskt sparande, anledning att införa åtgärder för att åstadkomma en mer restriktiv kreditgivning och begränsa kreditexpansionen. Det finns anledning att förebygga att hushållen, för att kompensera sig för införandet av obligatoriskt sparande, upptar lån och ökar kreditköp. Långsiktigt bör dock inte en återgång till en mer reglerad kreditmarknad ske. Vi anser emellertid att banker och andra kreditinstitut måste bli restriktivare

i sin kreditgivning. Centern anser mot denna bakgrund att följande konkreta åtgärder bör genomföras:

- Kassakvoterna höjs
- Bankers och andra kreditgivares kostnader i mål om verkställighet av allmän domstols beslut om betalningsskyldighet för låneskuld ökar
- Kontantinsatsen för kreditköp ökar till 50 procent

Vi begär av regeringen förslag enligt ovanstående punktsatser.

Regeringen föreslår i kompletteringspropositionen att regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer i fortsättningen skall besluta över räntesättningen på allemanssparkonto. Centern kan inte biträda detta förslag. Den avreglerade kreditmarknaden fungerar i allt väsentligt bra.

Budgetpolitiken

Skattepolitiken

Regeringen betonar i den reviderade finansplanen att skattetrycket bör "hållas nere". I samma finansplan föreslår man emellertid en rad åtstramningsåtgärder som innebär att, trots sänkta marginalskatter under 1989, skattetrycket ligger kvar på oförändrad nivå gentemot förra året.

När socialdemokraterna återfick regeringsmakten 1982 var det totala skattetrycket 50,1 procent. Regeringen har sedan dess höjt detsamma med över 5 procentenheter av BNP. Detta motsvarar enbart för innevarande år ökad skatt motsvarande 60 miljarder kr.

Regeringen anger att skatteskalorna för 1990 bör framläggas då en större del av arbetsmarknadens parter förhandlat klart om avtalen inför nästa år. Detta innebär att en osäkerhet om skattepolitiken kommer att råda under förhandlingarnas gång. Centern betonar att kommande marginalskattejusteringar inte får användas i utpressningssyfte inför avtalsförhandlingarna.

Vi anser att marginalskattesänkningar som genomförs 1990 måste kompletteras med åtgärder för att få rätt fördelningspolitisk profil. Sådana åtgärder är en förbättrad kommunal skatteutjämning och differentierad mervärdesskatt med sänkt skatt på maten.

De fortsatta marginalskattesänkningarna bör istället ske bland annat som en successiv anpassning till en kommande skattereform. Vi föreslår en skattereduktion på 1000 kronor lika för alla skattebetalare att utbetalas under 1990. En skattereduktion skulle också kunna bli ett inslag i stabiliseringspolitiken genom att arbetsmarknaden kan stimuleras till lägre nominella avtal samtidigt som kompensationskrav och löneglidning borde kunna begränsas. Ett villkor för att införa skattereduktionen är dock från vår sida att detta finansieras med energiskatter. Vi vill sålunda höja skatten på kol och olja samt införa skatt på uran samt slutligen beskatta el- och värmeproduktion lika.

Kommunalekonomi

Regeringens förslag när det gäller skatteutjämningsystemet innebär att

- den allmänna skatteutjämningsavgiften höjs med 0,08 kr/skr vilket motsvarar en höjning med 875 milj kr. Detta sker för att finansiera den automatiska höjningen av skatteutjämningsbidragen under 1990.

- den allmänna skatteutjämningsavgiften föreslås tas ut enbart på respektive kommuns egna skatteunderlag. För att skatteinkomsterna skall uppgå till oförändrat belopp höjs avgiften med 0,05 kr/skr för kommunerna och 0,04 kr/skr för landstingen
- den allmänna skatteutjämningsavgiften höjs dessutom med ytterligare 0,09 kr/skr. Denna höjning skall finansiera ett föreslaget ökat statsbidrag till kommunerna för barnomsorgen uppgående till 900 milj kr.
- efter ovanstående förändringar kommer den allmänna skatteutjämningsavgiften att uppgå till 0,69 kr/skr för primärkommunerna och till 0,46 kr/skr för landstingen. Den totala allmänna skatteutjämningsavgiften kommer då att inbringa ca 5,6 miljarder kr. 1990.
- den särskilda skatteutjämningsavgiften, den s.k. Robin Hood-skatten, föreslås fr.o.m. 1990 omfatta alla kommuner med ett skatteunderlag som överstiger medelskattekraften. Avgiften skall tas ut på den del av det egna skatteunderlaget som överstiger 100 % av medelskattekraften, dock inte för den del av skatteunderlaget som understiger det för kommunen av staten garanterade skatteunderlaget. Skatten skall tas ut enligt en progressiv skala. Landsting samt kommuner som fullgör landstingsfunktioner föreslås undantagna från den särskilda skatteutjämningsavgiften. Förslaget innebär att den särskilda skatteutjämningsavgiften totalt sett höjs från 230 milj kr till 590 milj kr.

En rad av regeringens andra förslag i kompletteringspropositionen berör kommunsektorn. Det gäller förslagen om höjningen av momsens och den allmänna löneavgiften samt de borttagna mjölksubventionerna. Totalt medför regeringens förslag att ca 4,4 miljarder dras in till statskassan från kommuner och landsting. Med de förslag som centern redovisar i denna motion försvinner denna indragning.

Centern biträder regeringens förslag om att den allmänna skatteutjämningsavgiften enbart skall tas ut på det egna skatteunderlaget.

När det gäller de extra 9 örena för att finansiera ökat statsbidrag kan vi emellertid inte biträda regeringens förslag. Regeringens förslag innebär till största del en rundgång inom systemet. De kommuner som i större utsträckning valt andra lösningar för barnomsorgen än de som avses få ökat statsbidrag kommer emellertid enligt centerns åsikt att missgynnas. Centern yrkar avslag på det ökade statsbidraget samt på dess finansiering.

När det gäller de föreslagna förändringarna som gäller den särskilda skatteutjämningsavgiften anser vi att förslaget bör förändras så att endast kommuner med en skattekraft över 115 % av medelskattekraften blir skyldiga att erlägga avgiften. I jämförelse med regeringens förslag skulle detta undanta en rad kommuner framförallt i Stockholmsregionen.

För full behovstäckning skulle den kommunala ekonomin behöva växa med 2 % 1989. Detta beror på den ökade pressen på kommunernas verksamhet t.ex. inom barnomsorg, vård och äldreomsorg. Arbetskraftsbristen innebär dock svårigheter att svara upp mot behoven. Den höga pris- och lönestegringstakten är också en faktor som utgör en press på kommunernas ekonomi.

Centern anser att pressen på den kommunala sektorn måste minska.

Samtidigt måste en politik föras som ger olika primärkommuner och landsting mer likartade ekonomiska möjligheter.

I dag föreligger skillnader i det kommunala skatteuttaget mellan olika kommuner på upp till 6,55 kr per beskattad hundralapp. Centern menar att endast skillnader i kommunal service samt administrativ effektivitet bör vara avgörande för kommunernas skatteuttag.

Centerns allmänna syn på den kommunala ekonomin utvecklas också i en partimotion om skatterna och i en kommittémotion om kommunal skattekraftsutjämnning, bägge lagda under den allmänna motionstiden i år.

Offentlig sektor

Den offentliga sektorn har under senare år allt oftare ställts under debatt. Bakgrunden har bland annat varit ett högt totalt uttag av skatter och avgifter i samhället. Ett kärvare ekonomiskt klimat under 70- och 80-talen jämfört med de årtionden då den offentliga sektorn byggdes upp är ett annat skäl.

Centern har tagit aktiv del i uppbyggnaden av den offentliga sektorn. Vi har en positiv grundinställning till densamma. Offentligt finansierad verksamhet är på många områden överlägsen andra producenter. I många fall är offentlig finansiering den enda möjliga med hänsyn till verksamhetens karaktär. Det är inte minst mot denna bakgrund viktigt att det förs en seriös debatt om hur den offentliga sektorn kan förbättras.

Den offentliga sektorn brukar traditionellt uppdelas i staten, kommunerna och socialförsäkringssektorn. Nedan berör vi främst den offentligt finansierade verksamheten i statlig och kommunal regi samt frågan om vissa socialförsäkringssystem.

Den offentliga sektorn står inför stora utmaningar framöver.

- Sektorn om fattar i dag en så stor andel av den totala samhällsekonomin att den knappast kan öka. Nya reformer och verksamheter måste istället i huvudsak klaras genom omprövning, prioritering och effektivisering.
- Flera verksamhetsområden inom den offentliga sektorn har stora problem. Det gäller i första hand vård och skola. Skälen till krissituationen är flera - utarmade resurser, personalflykt, organisatoriska och strukturella problem etc. För centerns del är vård och omsorg samt skola prioriterade områden.
- Även om ett förändringsarbete påbörjats finns mycket av tröghet, byråkrati och ineffektivitet kvar i offentlig sektor.
- De enskilda människornas möjligheter att påverka den offentliga verksamheten är alltför begränsade. Den offentliga verksamheten bygger i allt för liten grad på att stödja, stimulera och kanalisera människors egna initiativ.

Den offentliga sektorn måste förändras och effektiviseras. Inriktningen skall vara:

- Grundtrygghet. Grundtryggheten skall förstärkas i såväl det offentliga transfereringssystemet som i den offentliga verksamheten.
- Tillgänglighet. Människor skall ha god och likvärdig tillgång till samhällets tjänster oberoende av bostadsort, ekonomiska eller andra förutsättningar.

- Rättvis fördelning. De offentliga medlen måste fördelas mer rättvist än idag. Det gäller t.ex. likvärdig del för alla föräldrar av samhällets stöd till barnomsorg, likvärdig service samt utbildning över hela landet etc.
- Decentralisering och delaktighet. Minskat avstånd mellan den offentliga verksamhetens konsumenter och producenter. Större möjligheter för de offentligt anställda att ta ekonomiskt och organisatoriskt ansvar för verksamheten. Målstyrning och ramstyrning bör i högre grad tillämpas.
- Valfrihet och alternativ. Medborgarna bör få goda möjligheter att välja mellan olika former för t.ex. vård, barnomsorg och äldreomsorg. Det kan ske både genom varierad verksamhet inom den offentliga sektorn och genom t.ex. privata och kooperativa komplement till stat och kommun som huvudmän.
- Rättssäkerhet. De enskilda medborgarnas möjligheter att hävda sin rätt gentemot myndigheter måste öka.

Vissa delar av socialförsäkrings- samt transfereringssystemet har haft en mycket snabb kostnadsökningstakt de senaste åren. Detta gäller framförallt bostadssubventionerna, arbetsskadeförsäkringen och sjukförsäkringssystemet. Vi har tidigare i motionen mer ingående berört de två sistnämnda områdena. Beträffande bostadssubventionerna hänvisar vi till våra partimotioner om bostadspolitik och skatter från i år. De nämnda områdena bör specialgranskas och åtgärder vidtas. Centern har också tidigare i riksdagen yrkat på detta.

Regeringen föreslår en förändring inom pensionssystemet såtillvida att folkpensionsavgiften föreslås sänkas 2 procentenheter och tilläggs pensionsavgiften höjas i motsvarande grad. Detta innebär att, räknat på helår, 11 miljarder lyfts ur statsbudgeten. Centern motsätter sig denna förändring. Kostnaderna för folkpensionerna har inte den gynnsamma utveckling som regeringen anför som skäl till den föreslagna åtgärden.

Centerns budgetalternativ

Indragningen till staten från kommuner och landsting minskar genom att moms och löneavgifter ej höjs samt genom att mjölksubventionerna bibehålls i storleksordningen 4 miljarder kr. Den av regeringen föreslagna höjningen av allmänna löneskatten beräknas ge ca 9 miljarder netto 89/90. Centern säger nej till denna höjning. Vårt budgetalternativ påverkas därför inte.

Centerns budgetalternativ

	Tkr 1989/90	Tkr Helår
Budgetsaldo enl. kompletteringsprop.	+ 10 743	10 743
Budgetförstärkning		
* Ej andrad folkpensionsavgift	3 591	11 000
* Höjning av alkoholskatt enligt KPI	200	200
* Lagre basbelopp 1990	1 200	2 400
* Höjda energiskatter	2 800	2 800
* Ränteeffekter av personligt sparkonto och likviditetsindragning	300	300
* Ej höjt bidrag till barnomsorgen och 9 öre lagre skatteutjämningsavg.	400	400
Summa inkl. saldo kompl. prop.	19 234	27 843
Budgetförsvagning		
* Bibehållna mjölksubventioner	1 475	1 475
* Höjning barnbidraget 15:00 per barn och månad utöver regeringens förslag	300	300
* Norrlandsstödet	156	156
* Västernorrland utöver regeringens förslag	25	25
* Golv för särskilda skatteutjämnings- avgiften på 115 %	140	140
* Ingen särskild vinstskatt	3 000	3 000
* Ej höjd moms	9 200	9 200
Summa	14 296	14 296
Centerns budgetsaldo	+ 4 938	+ 13 547
Åtstramning utanför budget		
<i>– Med personligt ägande</i>		
* Personligt sparkonto	9 000	
* Likviditetsindragning i stället för särskild vinstskatt	3 000	
Summa	12 000	
<i>– Med regional återföring</i>		
* 25 % investeringsavgift på kontors- och industrilokaler i "Stockholm- Uppsala-korridoren"	1 000	
Total åtstramning		
* Alkohol- och tobaksskatt	900	
* Energiskatter	2 800	
* Sparkonto	9 000	
* Likviditetsindragning	3 000	
* Investeringsavgifter	1 000	
* Barnbidrag	– 1 700	
* Skattereduktion m.m. 1/1–30/6 1990	– 3 800	
* Norrlandsstöd m.m.	– 200	
Summa	11 000	
Skattekvot		
* Skattesänkningar	3 800	
* Skattehöjningar	3 700	
Summa	– 100	

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställs

1. att riksdagen beslutar godkänna de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken som förordas i motionen,

2. att riksdagen beslutar godkänna de allmänna riktlinjer för budgetpolitiken och stabiliseringspolitiken som förordas i motionen,

3. att riksdagen beslutar godkänna vad som i motionen anförts beträffande regional balans som ett mål för den ekonomiska politiken,

4. att riksdagen beslutar godkänna vad som i motionen anförts beträffande god miljö som ett mål för den ekonomiska politiken,

5. att riksdagen beslutar avslå proposition 1988/89:150 såvitt avser förslag till lag om ändring i lagen (1983:890) om allemanssparande,

6. att riksdagen beslutar avslå proposition 1988/89:150 såvitt avser förslag till ändring i lagen (1983:1092) med reglemente för allmänna pensionsfonden,

7. att riksdagen med avslag på proposition 1988/89:150 i denna del beslutar anta lag om ändring i lagen (1977:306) om dryckesskatt enligt vad som anförs i motionen om 10-procentig höjning av alkoholskatten,

8. att riksdagen med avslag på proposition 1988/89:150 i denna del beslutar anta lag om ändring i lagen (1987:561) om särskild skatteutjämningsavgift ("Robin Hood-skatt") innebärande att den särskilda skatteutjämningsavgiften skall utgå från 115 procents skattekraft och däröver enligt vad som anförts i motionen,

9. att riksdagen med avslag på proposition 1988/89:150 såvitt avser förslagen om tillfälligt höjd mervärdesskatt, tillfällig höjning av allmänna löneavgiften och nedsättning av beloppet till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område budgetåret 1989/90 i lag föreskriver ett konjunkturpassat obligatoriskt sparande enligt de riktlinjer som redovisats i motionen,

10. att riksdagen beslutar avslå proposition 1988/89:150 såvitt avser förslag till lag om ändring i lagen (1981:691) om socialavgifter avseende sänkning av folkpensionsavgiften med 2 % och höjning av avgiften till ATP med 2 %,

11. att riksdagen med avslag på proposition 1988/89:150 såvitt avser förslag till ändring av lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag i lag föreskriver att allmänt barnbidrag skall utgå med 6 780 kr. per barn och år,

12. att riksdagen med avslag på proposition 1988/89:150 såvitt avser förslag till ändring av lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag i lag föreskriver att förlängt barnbidrag skall utgå med 565 kr. per barn och månad,

13. att riksdagen beslutar att utta en uranskatt motsvarande 1 öre per kWh insatt bränsle enligt vad som anförts i motionen,

14. att riksdagen beslutar att lika skatt skall uttas på fossila bränslen, oavsett de används för värme- eller elproduktion, enligt vad som anförts i motionen,

15. att riksdagen beslutar att hos regeringen hemställa om förslag om införande av personliga investeringskonton enligt vad som anförts i motionen,

16. att riksdagen beslutar att i lag föreskriva införande av en 25-procentig investeringsavgift på lokalytor för industrier och kontor fr.o.m 1 augusti 1989 i enlighet med vad som anförts i motionen,

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om den offentliga sektorns förnyelse.

18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om skattepolitikens inriktning 1990,

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en restriktivare kreditgivning och ökat ansvar för banker och andra kreditgivares ansvar för kreditförluster.

20. att riksdagen beslutar att i lag föreskriva att kontantinsatsen vid kreditköp skall vara 50 % i enlighet med vad som anförts i motionen,

21. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till avveckling av omsättningsskatten på aktier i enlighet med vad som anförts i motionen.

Stockholm den 10 maj 1989

Olof Johansson (c)

Karl Erik Olsson (c)

Bertil Fiskesjö (c)

Gunnar Björk (c)

Pär Granstedt (c)

Karin Israelsson (c)

Per-Ola Eriksson (c)

Görel Thurdin (c)

Karin Söder (c)

Gunilla André (c)

Börje Hörnlund (c)

Agne Hansson (c)

Larz Johansson (c)

